

тації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі; організовує та вживає заходи, у межах компетенції, щодо: забезпечення публічної безпеки і порядку, безпеки дорожнього руху; аналізу обставин і причин виникнення дорожньо-транспортних пригод на вулично-дорожній мережі; здійснення заходів з профілактики таких пригод та запобігання їх вчиненню; проведення відповідної пропагандистської та роз'яснювальної роботи серед населення з питань безпеки дорожнього руху».

2. Ініціювати розгляд питання, на рівні МВС та Національної поліції України, щодо можливості розроблення (із залученням відповідних фахівців) норм для визначення об'єктивно необхідної штатної чисельності інспекторського складу патрульної поліції, на який покладається виконання обов'язків із забезпечення безпеки дорожнього руху, зокрема, з урахуванням особливостей конкретних регіонів (з урахуванням протяжності вулично-дорожньої мережі, числа зареєстрованих транспортних засобів, кількості населення тощо).

3. Доповнити п. 22 розділу III Положення про Управління патрульної поліції, затверджене наказом Національної поліції України від 13.09.2017 № 4384, і викласти його у такій редакції: «здійснення пропагандистської та роз'яснювальної роботи серед населення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху».

1. Резолюція Генеральної асамблеї ООН від 14.04.2004 № 58/289 «Поліпшення глобальної безпеки дорожнього руху. URL: avtourist-ua.ru/concerpsiya.html

2. Інтерв'ю начальника управління надання медичної допомоги дорослим Мінохоронздоров'я України А. Гаврилюка під час прес-конференції, присвяченої Тижню безпеки дорожнього руху. URL: <http://podrobnosti.mk.ua/2017/05/07/statistika-dtp-v-ukraine-samaya-vysokaya-smertnost-na-dorogah-sredi-vseh-stran-evropy.html>

3. Про дорожній рух: Закон України від 30.06.1993 № 3353-XII. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3353-12>

4. Про національну поліцію: Закон України від 20 серпня 2015 року № 580-19. *Відомості Верховної Ради України*. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19

5. Про затвердження Положення про патрульну службу МВС: наказ Міністерства внутрішніх справ від 02.07.2015 № 796. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0777-15#n13>

Звягіна Ельміра Валеріївна,
викладач кафедри загальноправових дисциплін
та адміністрування юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЯК ЗАСІБ УДОСКОНАЛЕННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Корупція, як соціальне явище, незмінно супроводжувала суспільство в усі часи його розвитку. У зв'язку з цим одним з найважливіших завдань будь-якої держави, як форми організації суспільства, є протидія корупції та мінімі-

зація шкоди, завданої корупційними явищами. Проблемні питання правового регулювання протидії корупції на сучасному етапі політичного, економічного і соціального розвитку країни є найбільш значущими як для українського суспільства і держави в цілому, так і для звичайного громадянина. Розв'язання проблеми корупції є основним пріоритетом для українського суспільства на нинішньому етапі розвитку держави [1]. У Стратегії національної безпеки України, затвердженій Указом Президента України від 6 травня 2015 року № 287/2015, поширення корупції та її укорінення в усіх сферах державного управління було визнано загрозою національній безпеці України.

Питання створення спеціалізованих антикорупційних органів в Україні та використання зарубіжного досвіду функціонування подібних структур розглядалися такими правознавцями: О. Богатирьова, А. Войнарович, В. Гвоздецький, Р. Гречанюк, М. Грищенко, Е. Дмитренко, О. Дульський, О. Жовнір, Д. Заброта, О. Кальман, Ю. Касараба, С. Константінов, Є. Скулиш, С. Тагієв, О. Татаров, Б. Романюк, Ю. Ударцов, Ф. Шиманський та інші науковці.

У безупинній боротьбі з корупцією багато країн створили спеціалізовані антикорупційні установи, які відрізняються від традиційних установ юстиції. Спеціалізовані антикорупційні суди створено близько у 20 країнах: Афганістан, Бангладеш, Ботсвана, Болгарія, Бурунді, Камерун, Хорватія, Індонезія, Кенія, Малайзія, Мексика, Непал, Пакистан, Палестина, Таїланд, Танзанія, Філіппіни, Сенегал, Словаччина та Уганда. У деяких країнах вони діють декілька десятиліть, а в інших лише декілька років. Так, у Мексиці конституційними змінами 2015 року вимагалось створення спеціалізованої антикорупційної палати у Федеральному адміністративному суді (Borda and Sanchez Alonso 2016). У Танзанії законом від липня 2016 року було створено новий підрозділ Вищого суду з розгляду економічних, корупційних та організованих злочинів (Карата 2016). А в Таїланді військовий уряд відкрив новий спеціалізований суд з розгляду справ про корупцію в жовтні 2016 року (Heidler 2016).

У більшості країн, де є спеціалізовані антикорупційні суди, суди створено законом, хоча є й винятки. Наприклад, на Філіппінах Конституція 1973 року конкретно санкціонувала створення спеціалізованого антикорупційного суду. Це положення збереглося і в Конституції 1987 року. Подібним чином, у Мексиці конституційна поправка 2015 року вимагала створення спеціалізованого антикорупційного трибуналу. В Сенегалі попри те, що Суд для боротьби з незаконним збагаченням був створений законом від 1981 року, він був введений в дію президентським указом у 2012 році. У Ботсвані вищі посадові особи судової влади, які повинні діяти в межах існуючих законних повноважень, створили спеціальні антикорупційні підрозділи в межах існуючої системи судів без додаткового визначення в законі. А в Афганістані антикорупційні суди були швидко створені під тиском міжнародної спільноти.

У Болгарії антикорупційний суд є універсальним паралельним судом, оскільки система антикорупційних судів включає як суд першої інстанції – Спеціалізований кримінальний суд, так і апеляційний суд – Апеляційний спеціалізований кримінальний суд. В якості касаційної інстанції виступає

Верховний касаційний суд. Діяльність антикорупційного суду Болгарії регулюється законом «Про судову владу», Кримінальним кодексом, Кримінальним процесуальним кодексом. Відповідно до положень Кримінального процесуального кодексу Болгарії, юрисдикція Спеціалізованого кримінального суду поширюється на злочини, що пов'язані з діяльністю організованих злочинних груп, та злочини, вчинені державними службовцями та представниками влади. Так, у разі, якщо два або більше злочини проти різних осіб є взаємопов'язаними, їх об'єднують в одну справу; і якщо розгляд будь-якого із взаємопов'язаних злочинів належить до юрисдикції Спеціалізованого кримінального суду, він повинен розглядати об'єднану справу.

Судова система Республіки Філіппіни включає: Вищий суд, Апеляційний суд, суди першої інстанції (суди провінцій, муніципалітетів та міст) і спеціальні суди (Антикорупційний і Податковий апеляційний суди). Конституція Республіки Філіппіни, прийнята в 1973 р., визначила в ст. 5 необхідність створення спеціалізованого антикорупційного суду, званого Sandiganbayan, юрисдикція якого поширюватиметься на відносини, пов'язані з корупційними порушеннями, вчиненими чиновниками і службовцями державних підприємств. Президент країни Фердинанд Маркос видав у 1973 р. розпорядження № 1486, яке деталізує положення Конституції в даній сфері. Цим розпорядженням передбачено, що суд складається з президента суду і восьми членів (пізніше їх кількість було збільшено до 14), що призначаються президентом країни і відповідають вимогам: бути громадянином Філіппін, віком не молодше 40 років, мати стаж роботи суддею або адвокатом не менше 10 років, не бути раніше звільненим з правової сфери діяльності через низьку кваліфікацію чи з інших негативних мотивів. Члени суду можуть займати свою посаду до досягнення віку 65 років або до фізичної нездатності виконувати обов'язки судді. Слід зазначити, що діяльність суду Sandiganbayan знаходиться в полі постійної уваги влади країни, які дають оцінку і направляють його діяльність. Наприклад, у листопаді 2014 р. результати діяльності суду розглядалися на засіданні Сенату Філіппін, і президент Сенату Franklin M. Drilon у своєму виступі зазначив, що приблизно 50 % розглянутих в суді справ стосуються незначних корупційних діянь і могли б бути розглянуті судами провінцій [7]. Подібна активність суду Sandiganbayan не може бути визнана досить ефективною, і суддям необхідно концентрувати свою увагу на виявленні фактів корупції і зловживань, вчинених державними службовцями, які займають високі пости і посади, а не витрачати свій час на розгляд «дрібних» справ.

В Республіці Словаччині Спеціалізований кримінальний суд створений у 2003 році у відповідь на вплив на суди першої інстанції кримінальних мереж та місцевих еліт, але розпочав роботу у 2005 році. Спеціалізований кримінальний суд розглядає справи про корупційні злочини та організовану злочинність. Особливості діяльності Спеціалізованого кримінального суду регулюється такими законодавчими актами: Конституція Словацької Республіки, Кримінальний кодекс, Кримінальний процесуальний кодекс, Закон № 757/2004 «Про суди», Закон № 291/2009 «Про Спеціалізований кримінальний суд та про внесення змін до окремих нормативно-правових актів». Звичайні кримінальні

злочини у судовій системі Словаччини розглядаються окружними судами, рішення яких можуть бути в порядку апеляції переглянуті регіональними судами. Касаційною інстанцією в даному випадку виступає Верховний суд. Судді Антикорупційного суду мають статус суддів регіонального суду. Антикорупційний суд є судом першої інстанції, оскільки він має первісну юрисдикцію над справами про корупцію, відмивання грошей, організовану злочинність та інші тяжкі злочини, а апеляційні скарги розглядаються у Верховному суді. До складу Спеціалізованого кримінального суду входять 13 суддів на чолі з головою суду. Не дуже складні справи розглядає один суддя. Кримінальні провадження щодо вчинення особливо тяжких злочинів розглядаються колегією у складі трьох суддів й рішення приймаються більшістю суддів.

У Республіці Хорватія основним елементом в системі протидії корупції є Управління з протидії корупції та організованій злочинності. У 2009 році було створено Судові відділи з питань провадження у кримінальних справах. Діяльність Судових відділів з питань провадження у кримінальних справах регулюють Закон «Про протидію корупції та організованій злочинності», Кримінальний кодекс, Кримінальний процесуальний кодекс. Так, наприклад, відповідно до ст. 32 Закону «Про протидію корупції та організованій злочинності», Судові відділи з питань провадження у кримінальних справах, створені в окружних та муніципальних судах Осієку, Рієки, Спліту та Загребу. Судді відділів призначаються головою суду на щорічній основі після винесення відповідного рішення радою суду [6]. У Хорватії, подібно до Словаччини, спеціалізований антикорупційний суд має первісну юрисдикцію над справами про корупцію, тоді як апеляційні скарги розглядаються у верховному суді.

На виконання міжнародних договорів (ст. 36 Конвенції ООН проти корупції та ст. 20 Кримінальної конвенції Ради Європи про боротьбу з корупцією) і рекомендацій міжнародних організацій, учасниками яких є Україна (Стамбульський план дій Організації економічної співпраці і розвитку і Групи держав проти корупції [5]), 14 жовтня 2014 року Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України» [8]. Відповідно до ч. 1 ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції», спеціально уповноваженими суб'єктами у сфері протидії корупції визначено органи прокуратури, органи внутрішніх справ України, Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції [4].

Слід зазначити, що у Законі України «Про судоустрій і статус суддів» [2] у ст. 31 глави 4 про вищі спеціалізовані суди визначено, що у системі судоустрою діють вищі спеціалізовані суди як суди першої та апеляційної інстанції з розгляду окремих категорій справ. При цьому вищими спеціалізованими судами є: Вищий суд з питань інтелектуальної власності; Вищий антикорупційний суд. У ч. 2 ст. 33 Закону визначено, що суддею Вищого антикорупційного суду може бути особа, яка відповідає вимогам до кандидатів на посаду судді, за результатами кваліфікаційного оцінювання підтвердила здатність здійснювати правосуддя у Вищому антикорупційному суді, а також відповідає іншим вимогам, встановленим законом. У п. 16 прикінцевих та перехідних положень визначено, що Вищий антикорупційний суд утворюється

та проведення конкурсу на посади суддів у цьому суді має бути оголошено протягом дванадцяти місяців з дня набрання чинності законом, який визначає спеціальні вимоги до суддів цього суду. Як вказано у п. 2 Директиви делегації Уряду України, що брала участь в Антикорупційному саміті, який відбувся 12 травня 2016 року в Лондоні, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 11 травня 2016 року № 351-р, корупція є причиною багатьох світових проблем, яка руйнує довіру суспільства до уряду, підриває верховенство права, а також призводить до виникнення політичних і економічних конфліктів [3]. Як вбачається із наведеного Закону, для початку функціонування Вищого антикорупційного суду в Україні ще необхідна низка законодавчих дій, щоб визначити порядок відбору суддів, а також повноваження цього суду.

Враховуючи вищевикладене, можна зазначити, що наявність спеціалізованої антикорупційної судової інстанції дозволяє «розвантажити» інші суди країн від розгляду справ, що мають корупційну складову, що вимагає залучення в антикорупційному суді суддів зі спеціальною підготовкою. Така спеціалізація, як видається, має велике значення при розгляді складних і багато-епізодних справ. Важливим також є спеціалізація суду, передбачена законодавством країн, заснована на розгляді справ чиновників і службовців, які займають посади і посади високого рівня, що дозволяє більш ефективно впливати на прояви корупції у вищих ешелонах влади і протидіяти системній корупції, яка охоплює різні рівні владних та управлінських структур. Наявність подібного суду може значно вплинути на якість судових рішень, функціонування всієї системи кримінальної юстиції в цілому, вивчення даного зарубіжного досвіду могло б позитивно вплинути на формування законодавства України в частині вдосконалення антикорупційної політики.

1. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1699-VII URL: zakon5.rada.gov.ua

2. Про судоустрій і статус суддів: Закон України № 1402-19. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 31. Ст. 545.

3. Про участь делегації Уряду України у Антикорупційному саміті: розпорядження Кабінету Міністрів України від 11 травня 2016 року № 351-р. *Урядовий портал*. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?d>

4. Годуєва К. Удосконалення порядку доступу до ухвал суду на стадії досудового розслідування корупційних злочинів Національним антикорупційним бюро України. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2016. № 3(45). С. 43–46.

5. Дмитренко Е. Міжнародні стандарти створення і діяльності спеціального антикорупційного органу в Україні. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2015. № 1 (39). С. 29–34.

6. Створення та діяльність антикорупційних судів у Болгарії, Словаччині та Хорватії. URL: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/>

7. Филиппов В.В. Антикоруptionный суд: опыт Филиппин. *Власть и управление на Востоке России*. 2014. № 2 (67). С.157–163.

8. Ярмиш О., Мельник Р. Спеціалізовані антикорупційні інституції: світовий досвід та національна модель. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2015. № 2. С. 144–155.